

Otázka: Bankovní soustava

Předmět: Ekonomie

Přidal(a): Klaris

BANKOVNICTVÍ

- banky jsou instituce specializované na obchodování s penězi
- **banka je organizace, která má povolení provádět bankovní operace, mezi hlavní patří:**
- přijímat vklady, poskytovat úvěry, směňovat peníze, vést účty
- v našem státě působí mnoho bank, našich i cizích, ty jsou uspořádány v určitém systému
- bankovní systém je souhrn všech bank v určitém státě a souhrn všech vztahů mezi nimi
- **bankovní systém je v ČR stejně jako v ostatních rozvinutých tržních ekonomikách dvoustupňový:**
 1. stupeň - centrální (emisní) banka
 2. stupeň - komerční (obchodní) banky

CENTRÁLNÍ BANKA

- každá země má pouze jednu centrální banku a jejím hlavním cílem je zabezpečit stabilitu měny a nízkou míru inflace
- není tedy zřízena za účelem dosažení zisku (nepodniká, nevede účty domácnostem ani podnikům, neposkytuje jim úvěry)
- centrální bankou ČR je Česká národní banka se sídlem v Praze, nejvyšším řídicím orgánem je bankovní rada, která má sedm členů - v čele je guvernér (předsedá radě, účastní se zasedání vlády, zastupuje ČR při různých mezinárodních jednáních) dále jsou zde dva víceguvernéři a čtyři další vedoucí pracovníci ČNB (guvernérem je v současnosti Miroslav Singer)

ČINNOSTI CENTRÁLNÍ BANKY

- určuje a provádí měnovou politiku
- emise hotových peněz
- řídí peněžní oběh, platební styk a zúčtování mezi bankami
- vykonává bankovní dohled
- ostatní činnosti

1. určuje a provádí měnovou politiku

- měnová politika je soubor opatření, kterými stát ovlivňuje množství peněz v ekonomice

- snížení nebo zvýšení množství peněz ovlivňuje makroekonomické ukazatele - nezaměstnanost inflaci, hospodářský růst

- ke snížení nebo zvýšení množství peněz v ekonomice může centrální banka využívat tzv. nástroje měnové politiky:

- **povinné minimální rezervy** - představují částku, kterou musí všechny komerční banky uložit u centrální banky ze všech vkladů, banka ho určuje podle situace na trhu, vyšší % = méně peněz v ekonomice, banky mají méně peněz na úvěry, nižší % = víc peněz do ekonomiky

- **diskontní sazba** - v případě, že komerční banky mají nedostatek peněz a jsou nuceny si půjčit od centrální banky, je jim účtován úrok, který se nazývá diskontní sazba, pokud se vyšší, banky si půjčí méně, snižuje se množství peněz v ekonomice

- **operace volného trhu** - k ovlivnění množství peněz v oběhu používá centrální banka také státní cenné papíry, prodejem cenných papírů peníze z oběhu stahuje a naopak nákupem cenných papírů množství peněz v oběhu zvyšuje

- **ostatní nástroje měnové politiky:**

- stanovení maximálního rozsahu úvěrů komerčních bank

- stanovení maximálních úrokových sazeb za úvěry

- stanovení maximálních úrokových sazeb pro vklady

- stanovení pravidel likvidity (jak uhradit vzniklé závazky)

2. emise hotových peněz

- ČNB má jako jediná banka a jediný subjekt výhradní právo emitovat (vydávat) české koruny
- ČNB může stahovat z oběhu opotřebené nebo neplatné bankovky a mince, stanovuje ochranné prvky (charakteristický papír, hlubotisk, vodoznak, ochranná známka, soubitková značka, mikrotext, opticky proměnlivá barva, skrytý obrazec, iridiscentní pruh, ochranný proužek)

3. řízení peněžního oběhu, platebního styku a zúčtování bank

- ČNB má přehled o stavu jednotlivých bank v ČR
- ČNB řídí hotovostní peněžní oběh, to je množství bankovek a mincí v oběhu
- množství peněz v oběhu = množství vytištěných peněz - peníze v zásobách - peníze oficiálně zničené
- dále ČNB sleduje:
 - strukturu peněz v jejich hodnotě
 - potřebu peněz v jednotlivých regionech a v různých obdobích
 - ČNB kontroluje poškozené bankovky, případně je vyměňuje za nové
 - zákonem o ČNB je dána povinnost hlásit padělky a zasílat je ČNB (padělky - padělané peníze, pozměněné peníze, napodobeniny)
- řízení platebního styku a zúčtování mezi bankami probíhá prostřednictvím **clearingového centra**, které zahájilo činnost v roce 1992, zajišťuje

realizaci mezibankovního platebního styku v domácí měně mezi bankami na území ČR

4. **vykonávání bankovního dohledu**

- všechny banky se sídlem v ČR podléhají bankovnímu dohledu ČNB, hlavním cílem je především zajistit ochranu vkladatelů

- do této činnosti patří např.:

- posuzování žádosti o bankovní licence, tj. povolení působit jako banka

- provádí kontroly v bankách (jestli jsou dodrženy podmínky stanovené licenci)

- sleduje hospodaření bank

- ukládá postihy - pokuta, omezení bankovní licence, zavedení nucené správy, odejmutí bankovní licence

- ČNB při těchto činnostech spolupracuje s dalšími institucemi, např. ministerstvo financí, auditoři apod.

5. **další činnosti**

- ČNB funguje jako banka bank - vede jejich účty, přijímá jejich vklady a poskytuje jim úvěry

- slouží jako banka státu (vlády) - vede výdajové a příjmové účty státního rozpočtu, poskytuje státu úvěry, reprezentuje stát na zasedáních MMF

- vyhlašuje oficiální kurz české koruny k ostatním měnám

KOMERČNÍ BANKY

- tyto banky tvoří druhý stupeň bankovní soustavy, jsou při své činnosti ovlivňovány ČNB
- emitují bezhotovostní peníze (šeky, směnky)
- cílem jejich činnosti je dosažení zisku

- základní činnosti bank:

- shromažďují vklady
- poskytují úvěry
- poskytují další služby - např. provádějí směnářenskou činnost, provádějí platební styk

DRUHY BANK

- banky rozdělujeme podle tří základních hledisek:

1. služby, které banka poskytuje
2. klienti banky
3. území působnosti bank

- **banky univerzální** - mají plnou bankovní licenci, poskytují služby všem zákaznickým skupinám, působí na území celého státu

- **banky specializované**

- **teritoriálně** - mají plnou bankovní licenci, slouží všem skupinám klientů, působí však pouze pro určitý region
- **zákaznický** - mají plnou bankovní licenci, poskytují služby na celém území státu, ale pouze pro určitou skupinu zákazníků (např. pro fyzické osoby, pro firmy apod.)
- **produktově** - specializace se projevuje v poskytovaných službách - mají omezenou bankovní licenci (poskytují např. pouze hypotéky, stavební spoření apod.)

ZÁKLADNÍ FUNKCE BANKY

1. depozitní funkce

- depozitum je vklad na účtu, jedná se tedy o funkci, která vyjadřuje schopnost banky přijímat vklady od občanů i organizací
- základní rozdělení těchto bankovních produktů
 - **termínované** - výběr vkladů v dohodnutém termínu, je to pro banku výhodnější, proto tyto vklady jsou úročeny vyšším procentem, dřívější termín výběru - zaplatíš sankce
 - **netermínované** - lze vybírat bez oznámení předem, pro banku méně výhodně, proto jsou tyto vklady úročeny nižším procentem
- nejčastější služby
 - **běžný účet** - soustřeďuje netermínované vklady a zakládá se smlouvou o zřízení BÚ a složením minimálního vkladu, který

banka stanoví, peníze mohou být vkládány hotovostně i bezhotovostně, peníze se dají vybrat na přepážce, v bankomatu, může se s nimi disponovat na základě jednorázového (jedna věc k zaplacení), hromadného (víc věcí najednou) nebo trvalého (nájem) příkazu k úhradě

- **vkladní knížka** - umožňuje vkládat i vybírat peněžní částky při jejím předložení, může být termínovaná i netermínovaná

- **termínovaný vklad** - váže klientovi určitou částku na určitou dobu, čím delší doba, tím vyšší úrok

- **devizový účet** - lze sem vkládat i zahraniční měnu, za převod klient platí poplatek

- **stavební spoření** - nabízí klientům možnost spořit pravidelně určitou částku po dobu minimálně 6 let, vklad je úročen a klient má navíc nárok na státní příspěvek, tento druh vkladu je spojen i s možností získat stavební úvěr

2. úvěrová funkce

- úvěr - návratná forma poskytovaných peněz za úrok, poskytuje se na základě úvěrových smluv, kde je stanovena výše poskytovaného úvěru, průběh splátek (splátkový kalendář), úroková sazba, sankce při neplnění sjednaných podmínek apod., před uzavřením smlouvy banka posoudí bonitu klienta (tj. zhodnocení majetkové situace, zadluženosti) a u firmy posoudí podnikatelský záměr klienta (kontroluje to)

- podle doby splatnosti

- krátkodobé - splatnost do 1 roku

- střednědobé - splatnost do 4 let

- dlouhodobé – splatnost nad 4 roky
- podle zajištění
 - nezajištěné (banka od dlužníka nevyžaduje žádnou zástavu, poskytuje je pouze prvotřídním bonitním klientům)
 - zajištěné – pro případ, že klient nesplácí půjčenou částku, úvěr může být zajištěn zástavbou nemovitosti, zástavbou movité věci, ručitelem, bankovní zárukou (jedna banka se zavazuje druhé, že uhradí za klienta dlužnou částku) a jiné způsoby
- podle subjektu, poskytnuté – podnikatelům, občanům, ostatním bankám, obcím
- podle způsobu, jakým se úvěr poskytuje
 - kontokorentní (klient má u banky smíšený běžný a úvěrový účet, znamená to, že může přečerpat účet do záporných hodnot, v plusu platí úrok banka klientovi, v mínusu obráceně)
 - eskontní – banka odkoupí od klienta cenný papír před lhůtou splatnosti, klient získá peníze dříve, ale za tuto službu zaplatí bance poplatek
 - lombardní – poskytnutý úvěr je zajištěn movitou věcí (cenné papíry, zboží, drahé kovy, auta)
 - hypoteční – úvěr je zajištěn zástavním právem k nemovitosti, obvykle je výše úvěru maximálně 60 – 80% z ceny odhadnuté soudním znalcem.

3. ostatní bankovní funkce

- **prostředkování platebního styku** - v hotovosti nebo bezhotovostně (převod z jednoho účtu na druhý, příkazy)
- **směnárenská činnost** - banka může na základě kurzovního lístku směňovat cizí měnu za české koruny
- **poradenská činnost** - týkající se daní, zpracování společenské smlouvy, podnikatelského záměru, výběru vhodné měny a formy placení...
- **další služby** - např. zprostředkování leasingových obchodů, pojišťovacích služeb, pronájem bezpečnostních schránek...

ZÁSADY BANKOVNÍCH OPERACÍ

1. **zásada bankovní likvidity** - každá banka musí být schopna dostát svým finančním závazkům, musí být schopna v kterémkoliv okamžiku vyplatit vkladatelům uložené peníze, pokud by toho schopna nebyla, dostala by se do platební neschopnosti - byla by nesolventní
2. **zásada bankovní ziskovosti** - cílem činnosti banky je zisk, podniká v oblasti služeb. Při svém hospodaření tedy porovnává výnosy a náklady

výnosy bank

- přijaté úroky z poskytnutých úvěrů
- úroky ze svých vkladů u jiných bank
- přijaté poplatky a provize za bankovní služby
- výnosy z investic do cenných papírů

náklady bank

- vyplacené úroky z přijatých vkladů
- úroky z úvěrů od jiných bank
- poplatky a provize jiným bankám
- vyplacené prémie a výhry
- odpisy, materiál, mzdy, provozní náklady

3. zásada bankovní bezpečnosti

- **rizika** - úvěrová rizika, riziko nesplacení poskytnutých úvěrů, kurzová rizika, inflační (znehodnocení peněz), politicko-ekonomická rizika
- bezpečnostní opatření v bankovníctví - ověření totožnosti zákazníka, platnosti a správnosti jeho dokladů, pravost bankovek, dvojitá kontrola (2 pracovníci provádějí stejnou operaci), pravidelná revize (vnitřní - ČNB, MF, FÚ i vnější), instalace kamer a poplašných zařízení, ochranka